

stranicama se nalaze presvođeni trijemovi, kojih se svodovi jednom stranom oslanjaju na konzole u zidu samostana, a drugom, vanjskom, na stupove. Trijemovi su nekad uklopljeni u volumen samostanskih krila, a ponekad je nad njima popločana terasa. Unutar otvorenoga dijela klaustra redovito se nalazi bunar kojemu se grlo nalazi na sredini, a ostali dio je popločan. Ponekad se u klaustru nalazi groblje za redovnike te vrtovi s ljekovitim i aromatičnim biljem (viridarij, aromatarij) za potrebe ljekarni. Na stranicama klaustra niže se u prizemlju društvene prostorije: crkva (redovito uz južnu stranu), sakristija, kapitulska dvorana, apoteka, prostorije za goste, kuhinja i blagovaonica, u koje se ulazi izravno iz klaustra. Na katu se nalaze spavaonice. Kapituli i stupovi redovito su bogato skulptorski ukrašeni (bestijarij), a od doba gotike nadalje svodovi i zidovi oslikavaju se freskama. — K. potječe od ant. atrija stambene kuće i peristilne gradnje uopće, a u kršć. se arhitekturi počinje pojavljivati u V. st. U XIII. st. postaje redovit sastavni dio samostanske arhitekture, osobito u gradovima, gdje poprima ulogu neke vrste intelektualnoga trga. Najbogatije skulptorski opremljeni klaustru u nas jesu k. samostana Male braće koji od 1327—48. radi Mihoje Brajkovi i dominikanski s kraja XIV. st., oba u Dubrovniku.

LIT.: A. Badurina, Uloga franjevačkih samostana u urbanizaciji dubrovačkog područja, Zagreb 1990. A. Bad.

KLEIN, Franjo, graditelj (Beč, 17. X. 1828 — Zagreb, 26. VIII. 1889). U Beču je izučio graditeljsko-kamenoklesarski obrt, a 1846—48. studirao arhitekturu na bečkoj Akademiji (A. Siccardsburg). U Zagrebu je bio od 1851. u vojnoj službi. Projektirao je župnu crkvu Sv. Marije u Molvama (1855). Prvi njegovi radovi za Zagreb su nacrti za adaptaciju južnih kapotolskih vrata (1862) i za jednokatnicu u Ilici 19 (1864). Glavno je njegovo djelo iz toga razdoblja sinagoga u Praškoj ulici (1867, srušena 1941), građena u mješavini pov. stilova (maursko-gotičko-renesansni elementi). Potom gradi dvokatnicu svinuta pročelja u Mesničkoj ul. 1 (1867) s bogatom neorenesansnom dekoracijom. God. 1867—84. radi u građevnom poduzeću s J. N. Grahonom (»Grahov i Klein«); zajednički projektiraju i izvode nekoliko desetaka građevina, pri čemu je teško razlučiti ulogu svakoga od njih: Gundulićeva ul. 29 (1874), Glazbeni zavod u Gundulićevoj ul. 6 (1875), zgrada Gospodarskog društva na Trgu maršala Tita (1876), kuća Prišter u Ilici 12 (1878), Hebrangova ul. 34 (1878), Zrinjski trg 3 (1877), Gajeva ul. 32 (1878), Preradovićeve ul. 24 (1883). — Titulu »ovlaštenog civilnog arhitekta« dobio je 1878. kao priznanje za zasluge. K. je istaknuti predstavnik arhitekture rane faze historicizma, čije radove obilježuju miješani i neorenesansni stil, skulpture, plastično-dekorativni elementi i naglašena plastičnost pročelja. Najnovije stilove bečkoga historicizma prenosio je u Zagreb i vješto ih prilagođivao dimenzijama maloga grada koji se tada naglo razvijao.

LIT.: L. Dobronić, Zaboravljeni zagrebački graditelji, Zagreb 1962. — I. Maroević, Graditeljska obitelj Grahov, Zagreb 1968. — L. Dobronić, Crkve podignute u čast Blaženoj Djevici Mariji u 19. stoljeću u Zagrebačkoj nadbiskupiji, u zborniku: Štovanje Bogorodice u Hrvata u XIX. i XX. stoljeću, Zagreb 1990. — O. Marušević, Kuća boga Dioniza u Mikulićima, ŽU, 1992—93, 52—53. L. D.

KLENOVNIK, reprezentativni dvorac obitelji Drašković u Hrvatskom zagorju. Srednjovj. utvrđeni grad K. dao je 1244. Bela IV. varaždinskomu županu Mihalju. Novi četverouglasti renesansni dvokatni dvorac podignuli su grofovi Drašković 1616. U unutarnjem dvorištu su tri niza arkada (zazidane); na stubištu bogate kamene ograde. Dvorac je dograđivan i pregrađivan, a 1927. adaptiran za lječilište (H. Ehrlich). Uza nj se nalazi park. U nekim sobama dvorca zidne slike iz XIX. st. Raskošna dvorska kapela ukrašena je na svodu štukaturom; u njoj su tri barokna oltara (1738), propovjedaonica (1740—41) i grobnica članova roda Draškovića. U selu K. u baroknoj župnoj crkvi Sv. Trojstva (1726) nalaze se propovjedaonica i oltari (glavni oltar iz 1733) s grbom Draškovića. — Nedaleko od Klenovnika, u Pintarićima (Vukovoj) sačuvana je kasnogotička kapela Sv. Vuka s potpornjima datiranim 1508; utvrđena je zidom sa strijelnicama. U crkvi je veoma lijep drveni oltar iz 1650, kasnorenesansne strukture s baroknim ukrasom. Na putu prema crkvi ostaci ranobaroknih pilova.

LIT.: D. Baričević, Pregled spomenika skulpture i drvorezbarstva 17. i 18. st. u sjevernom dijelu Hrvatskog Zagorja, Ljetopis JAZU, 1971, 75, 532—536. — M. Obad Šćitaroci, Dvorci i perivoji Hrvatskoga zagorja, Zagreb 1991. — J. Meder, Orgulje u Hrvatskoj, Zagreb 1992. A. Ht.

KLIMNO, selo na I obali otoka Krka. Zanimljiva je pučka kuća datirana glagoljskim natpisom iz 1514. U romaničkoj jednobrodnoj crkvi s

KLENOVNIK

polukružnom apsidom i ravnim stropom, koju izvori spominju 1381 (Sveti Klement), čuva se rezbareni renesansni poliptih iz XVI. st. Romanička crkva istoga tipa (Sveti Filip i Jakov) u obližnjim Solinama spominje se 1396. Ruševine crkve Sv. Petra u Solinama očaju u fragmentima plastike i arhitekture starokršćansku, ranosrednjovj. (pleter), romaničku i gotičku građevnu fazu.

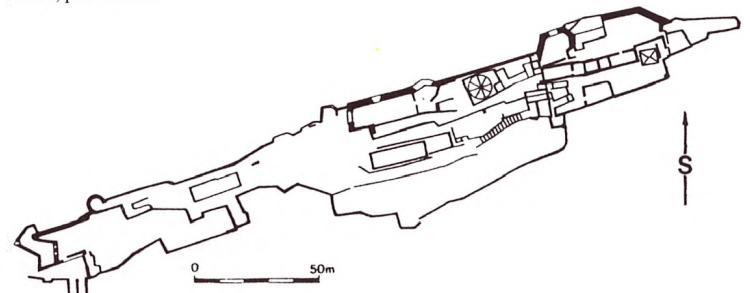
LIT.: B. Fučić, Sveti Petar u Solinama, Bulletin JAZU, 1961, 3.

B. F.

KLINAC GRAD, utvrđeni grad J od Petrinje i Hrastovice. Prostranu i čvrstu peterokutnu kulu sagradio je zagrebački biskup sred. XVI. st. na širokom zaravanku brijega. Glavni ulaz nalazio se u zap. zidu u visini prvoga kata, a ulazilo se preko čardaka i pokretnoga mosta. Zidovi kule sačuvani su gotovo do svoje izvorne visine.

KLIS, tvrđava na prijevoju između Kozjaka i Mosora ponad Splita. Pod tvrđavom se nalazi naselje. Tragovi neolitičkoga života nađeni su u pećini Krčine, a nedaleko od Klisa, u Klapavicama, ostaci su starokršć. bazilike. — Strateški značaj Klisa ističe Konstantin Porfirogenet. Od IX. st. K. je sjedište hrv. kneževa i kraljeva Trpimirovića; knez Trpimir spominje K. u povelji iz 852. kao svoj dvor (»in curtis nostra«). Nakon narodnih vladara kliška tvrđava i okolni posjedi pripadaju ugarsko-hrv. dinastiji Arpadovića. Hrv. feudali Šubići, Nelipići i dr. dobivaju K. od kraljeva kao leno te se njime koriste za napade na splitske posjede, o čemu svjedoči i sačuvani ugovor o miru nakon rata Splita i Klisa iz 1171. Neko vrijeme bio je sjedište bos. kralja Tvrtka i hrv. banova. Pred tur. navalom (prva pol. XVI. st.) brani ga senjski i kliški kapetan Petar Kružić, ali ga turska vojska osvaja 1537. Kao sjedište tur. sandžakata za sr. Dalmaciju i dio Bosne, Turci utvrđuju K. i grade džamiju s minaretom. U vrijeme kandijskoga rata K. i ostale turske utvrde u Dalmaciji osvaja mlet. vojskovođa Leonardo Foscolo 1648. Mlečani ga utvrđuju po suvremenim strateškim načelima (započeo Aleksandar Magli, dovršio Josip Santini), a tur. džamija pretvorena je u crkvu, dok je minaret srušen. Današnji izgled Klisa potječe iz vremena posljednje mlet. obnove. Iz tur. su vremena džamija s kupolom, tri obruča zidina i utvrđena vrata. Pod tvrđavom s J strane novije je naselje nastalo nakon povlačenja Turaka. U naselju je stara tur. česma, a u župnoj crkvi freske V. Paraća s prizorima iz prošlosti Klisa.

KLIS, plan tvrđave

KLIS

LIT.: M. Perojević, Petar Kružić, Zagreb 1931. — Lj. Karaman, Oko drevne kliške tvrđave, Split 1933. — C. Fisković, Doprinos upoznavanju Kliške tvrđave, Kalendar Napredak, Sarajevo 1940. — I. Zdravković, Džamija i česma na Klisu, Naše starine, 1957. — F. Oreb, Tvrđava Klis, Arhitektura, 1971, 109–110. — A. Sapunar, Kliška tvrđava danas, Kulturna baština, 1975, 3–4. — Horvat–Matejčić–Priatelj, Barok. — Starohrvatski Solin, Split 1992. D. Kt.

KLISKA, Stanko, arhitekt (Snagovo kraj Zvornika, BiH, 15. IX. 1896 – Beograd, 3. X. 1969). Studirao u Beču i Zagrebu, diplomirao 1923. na zagrebačkome Tehničkome fakultetu. Radio u ateljeu V. Kovačića, u Banovinskoj građevinskoj direkciji u Zagrebu 1923–28, vodio samostalni atelje 1929–41. Od 1941. radi pri Ministarstvu za narodno zdravlje u Beogradu, a 1950–66. profesor je beogradskoga Arhitektonskoga fakulteta.

S. KLISKA, zgrada na uglu Preobraženske ul. i Ilice u Zagrebu

Kliskin zagrebački opus primjer je međuratne hrvatske moderne arhitekture internacionalnoga stila, temeljene na modernističkoj ideji V. Kovačića. Izveo zgradu gimnazije u Sisku (1929); trgovačko-stambenu zgradu na uglu Preobraženske ul. 2 i Ilice 9 (1929–30, s J. Denzlerom i M. Kauzlarićem), stambenu zgradu Matolnik u Stančićevoj ul. 7 (1930), stambenu zgradu na uglu Ul. Ljudevita Posavskoga i Široline ul. (1930) u Zagrebu; zgrade Banovinske bolnice u Požezi (1930), na Sušaku (1931, s E. Steinmannom), u Sisku (1931) i Glini (1931); vilu Žepić u Gregorijančevoj ul. 46 (1932–33), Kliničku bolnicu na Rebru (1933–41, s F. Gabrićem, I. Juranovićem i A. Ulrichom), Dom Crvenoga križa na uglu Derenčinove i Ul. Crvenoga križa 38 (1935), zgradu Banovinske štedionice u Gajevoj 2a (1935–36), te trgovačko-stambenu zgradu na Preradovićevu trgu 5 (1939–40, s A. Ulrichom), sve u Zagrebu. Sudjelovao na natječajima za upravnu zgradu Gradskih poduzeća (1932, II. nagrada) i Ekonomsko-komercijalnu školu (1934, I. nagrada) u Zagrebu, Hrvatski dom na Sušaku (1934, III. nagrada, s A. Ulrichom), Željezničarsku bolnicu na Jordanovcu u Zagrebu (1939, I. nagrada, s A. Ulrichom) i Trgovačku akademiju u Splitu (1939, III. nagrada, s A. Ulrichom). Izlagao na arhitektonskim izložbama u Zagrebu 1932. i Parizu 1933. — Poslije II. svj. rata specijalizirao se za arhitekturu zdravstvenih zgrada, izveo kirurški odjel bolnice u Skoplju (1948), Ginekološku kliniku u Beogradu (1949–56), Sanatorij Predsjedništva vlade u Beogradu (1947–49, adaptiran u Bolnicu za dječju paralizu 1955), Opću bolnicu u Zenici (1952–53), Lječilište za TBC kostiju u Kalištu na Ohridskome jezeru (1953) i Opću bolnicu u Tuzli (1955–56). Projektirao opću bolnicu u Bitolju (s Radivojem Gibarcem) i Centar za majku i dijete u Subotici (1960, s Ivom Antićem).

LIT.: V. Potočnjak, Arhitektura u Hrvatskoj 1888–1938, Građevinski vjesnik, 1939, 4–5. — Arhitektonske realizacije naše savremene izgradnje zdravstvenih ustanova, Arhitektura urbanizam, 1961, 8–9. — U. Martinović, Prof. arh. Stanko Kliska, ibid., 1969, 59. — A. Šegvić, Stanko Kliska, ČIP, 1970, 1. — Z. Uzelac, Hommage à Stanko Kliska, ŽU, 1988, 43–44. — T. Premerl, Hrvatska moderna arhitektura između dva rata, Zagreb 1989. A. Las.

KLOBUČAR, Olga, povjesničarka umjetnosti (Zagreb, 29. VI. 1914). Diplomirala u Zagrebu 1946. Kustos, potom muzejska savjetnica Muzeja za umjetnost i obrt 1943–79. Proučava keramiku i porculan, a napose se bavi nalazima kasnosrednjovj. keramike, proizvodnjom domaćih tvornica kamenine u XIX. i poč. XX. st. te razvitkom suvremene keramike. Dopisni član Internacionalne akademije keramike u Ženevi (od 1955).

BIBL.: O našoj keramici, Umetnost (Beograd), 1950, 3; Kako postavljati muzeje primijenjenih umjetnosti, Muzeji (Beograd), 1954, 9; Moderne kroatičke Keramik (katalog, Beč), Zagreb 1956; Tvornica kamenine u Zagrebu, Iz starog i novog Zagreba, I, Zagreb 1957; Pečnjaci starih gradova Susjedgrada i Samobora, Tkalčevićev zbornik, II, 1958 (s T. Stahuljakom); Zagrebačka tvornica keramičkog posuda i peći Josipa Kalline, Iz starog i novog Zagreba, II, Zagreb 1960; Keramičko stvaranje Luja Bezzeredija, Naša dostignuća, 1960, 3; Lujo Bezzeredi (katalog), Zagreb 1970; Milana Hrčić Balić (katalog), Zagreb 1972; Blanka Dužanec (katalog), Zagreb 1976; Krapinska kamenina (katalog), Zagreb 1978. M. Ton.

KLOBUČARIĆ, Ivan, kartograf (Dubašnica na Krku, oko 1550 – Fürstenfeld, Austrija, oko 1605). Od 1570. živi u samostanu na Rijeci, a poslije u Fürstenfeldu u Štajerskoj. Skupio je opsežnu topografsku građu za kartu Štajerske, Slovenije, Istre i Dalmacije, koja se sastoji od nekoliko stotina skica i crteža sačuvanih u Zemaljskome arhivu u Grazu.

LIT.: M. Marković, Razvitak kartografskih upoznavanja današnjih jugoslavenskih zemalja, I, Zagreb 1975. — A. Pandžić, Pet stoljeća zemljopisnih karata Hrvatske (katalog), Zagreb 1988. R.

KLOKOČ, utvrđeni grad u ruševinama kraj rijeke Gline, SI od Slunja; pravokutna je tlocrta s jakom cilindričnom obrambenom kulom na jednom uglu. U grad, okružen palisadama i jarkom, ulazilo se preko mosta, pa ljestvama do prvoga kata. Od 1224. središte plemena klokočkoga; od 1387. posjeduju ga Frankopani, potom grofovi Celjski, Jan Vitovec, 1530. Ivan Karlović, a 1557. pripao je krajiškoj upravi. Napušten, grad je obnovljen oko 1681. Poslije je služio kao stan za časnike do sred. XIX. st. A. Ht.

KLOPOTAN, Franjo, naivni slikar (Presečno, 16. IX. 1938). Fotograf u Varaždinu, od 1960. bolničar u Zagrebu. God. 1966–69. zaposlen u Hamburgu. Slika od 1961, najprije u stilu hlebinske škole, nakon toga se priklanja fantastici. Njegovi likovi, životinje i raslinje poneseni su imaginacijom u kojoj se bajka prožima sa zbiljom, a slikar se predaje bujnosti maštovita prikazivanja. Samostalno izlagao u Zagrebu (1963, 1965, 1973, 1982, 1983, 1988, 1989, 1993), Dubrovniku (1964), Varaždinu (1971, 1986), Varaždinskim Toplicama (1975), Hamburgu (1965, 1975, 1977),